

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR BILAN ISHLASHDA ART- TERAPIYADAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.

Abdullayeva Jasmina, Abdurasulova Ruxshona

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3-kurs talabalari.

Annotatsiya. *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotidagi bolalarning rivojlanishida art-terapiyadan foydalanish va uning ahamiyati haqida ma'lumot berilgan. Ushbu maqola bugungi kunda har tomonlama rivojlangan bola shaxsini tarbiyalashda dolzarb ahamiyat kasb etgan artpedagogikani maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarini ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda vosita sifatida qo'llash imkoniyatlari yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *Art-terapiya, psixoterapiya, psixokorreksiya, rehabilitatsiya, ekspremental mashg'ulotlar, diagnostik test, ijodkorlik, qum terapiya, ertak terapiya, diagnostika, aqliy tarbiya.*

Annotatsiya. *В данной статье представлена информация об использовании арт-терапии в развитии детей дошкольных образовательных организаций и о её значении. В статье подчёркивается актуальность арт-педагогике в воспитании всесторонне развитой личности ребёнка, а также раскрываются возможности и значение её применения как средства развития творческих способностей дошкольников.*

Ключевые слова: *Арт-терапия, психотерапия, психокоррекция, реабилитация, экспериментальное обучение, диагностический тест, творчество, песочная терапия, сказкотерапия, диагностика, психологическое воспитание.*

Annotatsiya. *This article provides information about the use of art therapy in the development of children in preschool education institutions and its significance. The article highlights the relevance of art pedagogy in nurturing a*

well-rounded child and reveals the opportunities and importance of using it as a tool to develop the creative abilities of preschool children.

Keywords: *Art therapy, psychotherapy, psychocorrection, rehabilitation, experimental training, diagnostic test, creativity, sand therapy, fairy tale therapy, diagnostics, mental education.*

Kirish. Muhtaram yurtboshimiz Sh.M. Mirziyoyev oliy majlisga yo'llagan murojaatida "Ilm-fan va ta'limning qadriga yetib, davlatimizda ilm-fan va ta'lim o'rganish bilan muhit yaratilsa bobolarimizga munosib hayot va kelajakni qura olamiz"- deya ta'kidlaganlar. Davlatimiz rahbari ta'kidlagandek O'zbekistonning ertangi kuniga ishonch mustahkamlash ajdodlarga munosib bo'lish uchun islohotlarni ilmdan boshlash kerak. Art-terapiya maktabgacha yoshdagi bolalar uchun muhim ahamiyatga ega, chunki bu ularga his-tuyg'ularni boshqarishga nutq muloqot va qobiliyatlarini rivojlantirishga o'z-o'zini hurmat qilishga xavfsiz ijodiy tarzda oshirishga yordam beradi. Bu muloqot yoki hissiyotlarni ifoda etishda qiyinchiliklarga duch kelgan bolalar uchun samarali usul bo'lib tashvish va tajovuzni kamaytirishga yordam beradi, shu bilan birga aqliy muvozanatni rag'batlantiradi va ijodkorlikni rivojlantiradi.

"Art terapiya" atamasini rassom Adrian Xill tomonidan 1938-yilda sil kasalligi bilan og'rigan bemorlar bilan ishlash jarayonida olib kirgan. Ushbu usullar AQSHda Ikkinchi jahon urushi paytida fashistlar lageridan olingan bolalar bilan qo'llanilgan. Dastlab, Art terapiya Z. Freyd va K.G.Yunglarning qarashlarida namoyon bo'lgan, unga ko'ra mijozning badiiy faoliyati yuksak mahsuli chizma, haykaltaroshlikdir. Bular esa ularni aqliy jarayonini ifodalaydi. Keyin art-terapiya, birinchi navbatda, diagnostika maqsadlarini ko'zladi. Hozirgi vaqtda art-terapiya nafaqat o'z dolzarbligini yo'qotmadi, balki aksincha, avlodlar tajribasida isbotlangan tuzatuvchi va terapevtik ta'sir tufayli rivojlanib, keng tarqaldi. U kattalar va bolalarda muvaffaqiyatli qo'llaniladi va art terapiya darslari bolalar bog'chasining uslubiy dasturlariga kiritilgan. Art terapiyaning maqsadlariga kelsak, ular juda xilma-xildir: o'zini bilish, o'z-o'zini ifodalash, shaxsning ichki

integratsiyasi, tashqi haqiqat bilan imegratsiva, shaxsiy tajribani kengaytirish. Art terapiya - kattalar va bolalar qog'ozda har qanday: g'azab, quvonch va sevgi his-tuyg'ularini ifoda etadi. Art terapiya - psixokorreksiya usuli. Bu allaqachon bir necha marta yaxshi natijalar ko'rsatgan metod.

Art-terapiya usullari san'atning turli xil turlari bilan ishlashga asoslangan art terapiyaning ko'p turlari mavjud: izoterapiya (tasviriy san'at bilan bog'liq barcha narsalar: rasm, rasm, modellashtirish va boshqalar), rang terapiyasi, qum terapiyasi, musiqa terapiyasi, biblioterapiya (so'z bilan ishlash - kompozitsion ertaklar, she'rlar va boshqalar), raqs terapiyasi, dramaterapiya va boshqalar.

Muomala jarayonida san'atning deyarli barcha turlari insonning ruhiy-emotsional holatini yaxshilash imkonini beradi. Art terapiyani biror usulini tanlaganda, patsient izoterapiya, musiqa, qum va ertak bilan davolash va har qanday boshqa turdagi ijod usulini tanlashi mumkin. Mashg'ulotlar odatda 1-2 soat davom etadi va haftada bir necha marta o'tkaziladi. Psixolog bemor yoki guruh bilan uchrashib, qulay materiallarni tanlab, ish boshlashni taklif etadi. Tinch, do'stona muhitda mutaxassis ishtirokchilarga o'z hissiyotlari yoki taktil his-tuyg'ulariga e'tibor qaratishga yordam beradi. Ijodiy jarayon tugagach, bemorlar natijalarni psixolog bilan muhokama qiladilar.

Quyida art terapiya mashqlaridan na'munalar mavjud:

1. Syujetni chizish. Psixolog ma'lum bir mavzu bo'yicha rasm chizishni taklif qiladi va u ishtirokchining his-tuyg'ularini aks ettirishi kerak. Ishni muhokama qilish paktida mutaxassis sizning hissiy holatingizni tushunishga yordam beradi.

2. Kollaj qilish. Guruh a'zolari bir mavzuda kollaj qilishadi. Bu orzu va hayot maqsadlarini aks ettirishi mumkin. Shu tariqa psixolog yordamida siz o'zingizni baxtli qiladigan yo'lni rejalashtira olasiz. Kollaj ilhom manbai bo'ladi.

3. Musiqa yordamida chizish. Sizdan musiqiy kompozitsiyani unglash va hissiyotlaringizni qog'ozga tushirish talab etiladi. Bezovtalik ketadi, kayfiyat ko'tariladi, kuch-quvvat sezasiz.

Bugungi kunda bolalar uchun art-terapiya mashg'ulotlari bolalarga psixologik yordam berishning eng hayajonli, samarali va juda iqtisodiy usulidir. U ijodkorlik va o'yin faoliyatiga asoslangan. Bolaning psixikasi zaiflik bilan tavsiflanadi, buning natijasida u o'ziga nisbatan ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lishni talab qiladi. Axir, bola o'zini bilishni o'rganmoqda, u atrof-muhit va boshqa odamlar bilan tanishishni endi boshlaydi. Shuning uchun, hali ham kichkina hayot yo'lida chaqaloqlar uchun, masalan, oilada yoki bolalar bog'chasida ular uchun qiyinchiliklarga duch kelish juda qiyin. Ota-onalar haqiqatan ham bolalariga yordam berishni xohlashadi, lekin ko'pincha ular buni qanday qilishni bilishmaydi. Axir, tushuntirishlar yoki e'tiqodlar, o'qish eslatmalari va ogohlantirishlar yordam bermaydi va bolaning o'zi yolg'iz ularning ahvoliga nima sabab bo'lganini va u bilan nima sodir bo'lishini aniq tushuntirishga qodir emas. Masalan, nima uchun u bolalar bog'chasiga borishni rad etadi yoki qorong'ida nimadan qo'rqadi. Aynan shu hollarda art-terapevtik amaliyotlar ajralmas bo'ladi.

Art pedagogika (art-terapevtik pedagogika, estetik pedagogika, badiiy pedagogik yondashuv, art-terapiya) pedagogika va san'atning uyg'unlashuviga asoslangan pedagogika fanining sohasi bo'lib, san'at orqali inson tarbiyasi va kamolotining qonuniyatlarini o'rganadi.

Art pedagogika maktabgacha yoshdagi bolaga rasm chizish, musiqa, raqs, harakat va adabiy nutqdan foydalangan holda turli xil ijodiy faoliyat turlari bilan shug'ullanish imkonini beradi. San'at pedagogikasi pedagogika va san'at chorrahasida paydo bo'lgan va hozirgacha rivojlanib kelmoqda. Uning mohiyati ta'lim va tarbiya jarayonida bolada badiiy madaniyatni rivojlantirish va unga turli ijodiy faoliyat turlari sohalarda amaliy ko'nikmalarni muvaffaqiyatli o'zlashtirishga yordam berishdir. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, "san'at" elementidan foydalanishda zamonaviy pedagogika tarbiyachilar tomonidan o'ziga xos obrazlilik sifatida qabul qilinadi, chunki san'at pedagogikasida san'at faoliyatning yagona maqsadi emas, balki faqat kasbiy muammolarni hal qilish vositasiga aylanadi.

Bolalar uchun art-terapiya mashg'ulotlari odatda erkinroq shaklda o'tkaziladi. Turli psixologik qiyinchiliklar va muammolarni muhokama qilish va hal qilish o'yin yoki ijodiy faoliyat fonida yuzaga keladi. Bunday mashg'ulotlarda bola o'yin yoki ijoddan zavqlanish bilan bir vaqtda o'zining ijodiy qobiliyatlarini ochib beradi, kattalarning diqqat markazida bo'ladi, psixologik qiyinchiliklarni o'zlashtiradi, shaxsiy psixologik voqelikni o'zgartiradi. Bolalar art-terapiyasi uchun mo'ljallangan barcha tadbirlarning asosiy sharti bolalarning tushunarli va xavfsizligi, mablag'larning mavjudligi va jozibadorligi. Yuqorida sanab o'tilgan talablarga javob beradigan bolalar uchun eng keng tarqalgan va sevimli art-terapiya usuli qum terapiyasi hisoblanadi. Qum art terapiyasi amaliyotini o'tkazish uchun zarur bo'lgan narsa odatiy qum yoki qumloqdir. Qum bilan rasm chizish, qum qasrlari yoki boshqa raqamlarni yaratish yordamida bola taktik sezgirlikni rivojlantiradi, u yanada xotirjam bo'ladi. Favqulodda kuchga ega bo'lgan san'at insonning ichki resurslarini ro'yobga chiqarishga turtki beradi, uning shaxsiyati va ruhiyatining uyg'un rivojlanishiga hissa qo'shadi. Art pedagogikaning xarakterli jihati shundaki, u rivojlantiruvchi va tarbiyaviy salohiyatga ega badiiy va ijodiy faoliyat vositalariga asoslanadi. Unda badiiy rivojlanish va estetik tarbiya bir-biri bilan chambarchas bog'liq. To'g'ri birlashtirilganda, ular ta'lim jarayoniga yangi o'ziga xos yo'nalish beradi.

Xulosa. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda art-terapiyadan foydalanish ularning hissiy holatini yumshatadi, o'zini erkin ifoda etishiga yordam beradi va ijobiy ruhiy muhit yaratadi. Ijodiy faoliyat jarayonida bolalarda tasavvur, tafakkur, mayda motorika va muloqot ko'nikmalari shakillanadi. Art-terapiya bolalarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, stressni kamaytiradi va ijtimoiy moslashuvni yengillashtiradi. Shu bois art-terapiya maktabgacha ta'lim jarayonida bolalar rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatadigan muhim usullardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. “Maktabgacha pedagogika” F.R.Qodirova, SH.Q.Toshpo‘latova, N.M.Kayumova,
2. Maktabgacha ta’lim tashkilotida katta yoshdagi bolalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda “Art- terapiya”ning ahamiyati. Tojiyeva Nargiza Ilhom qizi Ro‘ziyeva Dilobar Chori qizi
3. “Oila kutubxonasi” M. Abdurahmonova M.Rahmonova. T.20109612
4. Maktabgacha ta’lim muassasalarida aplikatsiya mashg‘ulotlarni o‘tkazish metodikasi. D.M.Mahmudova.T. 2019
5. “Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida markazlar faoliyatining pedagogik innovatsion klasteri” Azamatova Dildora Shuxrat qizi.
6. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda artterapiya. sehrli dunyo yaratish. bolalar uchun art-terapiya turlari Abidova Dilafruz Sattarovna.

